Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL

Lausunto

30.10.2018

Asia: VM120:00/2017

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi maakuntien tieto- ja viestintäteknisten palvelujen valtakunnallisen palvelukeskuksen tehtävistä ja käyttövelvoitteen piiriin kuuluvista palveluista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää pyynnöstä antaa lausunto otsikossa mainitusta asetusluonnoksesta.

Asetuksen tavoitteet edistää kustannustehokkaasti maakuntien palvelujen digitalisaatiota ja lisätä tiedon yhteentoimivuutta ovat kannatettavia. Vimana Oy:n järjestettäväksi määritellyt palvelut on esitetty pääosin selvästi ja johdonmukaisesti, mutta toiminnan tosiasiallinen laajuus ja palvelukeskuksen konkreettinen rooli suhteessa sen sidosryhmiin jäävät asetusluonnoksessa ja sitä täydentävässä muistiossa vielä osin täsmentymättä.

THL esittää seuraavia tarkentavia huomioita asetusluonnoksesta:

1) Asetusluonnoksen 2 § 4 momentin mukaiset asiakas- ja potilastietojen käsittelyn ja integraation palvelut on määritelty hyvin niukasti sekä asetusluonnoksessa että muistiossa. Yrityksille ja ammatinharjoittajille tarjottavissa palveluissa on huomioitava, että asiakas- ja potilastietojen käsittelyssä on tarkoituksenmukaista hyödyntää markkinoilta jo löytyviä, olennaiset erityissäädösten mukaiset toiminnalliset, yhteentoimivuus- ja tietoturvallisuusvaatimukset täyttäviä sertifioituja ja Kanta-palveluihin liittyviä järjestelmiä. Uusien järjestelmien kehittäminen palvelukeskuksen kautta näitä tarpeita varten ei liene tarkoituksenmukaista. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin liittymistä helpottavien palvelujen (mm. tietoliikenne, konesalit, tiedonvälitys/tietoliikenne, tietoturvallisuus) tuottaminen voi olla perusteltua, mutta näiden palvelujen suunnittelussa ja tuottamisessa on erityisesti huomioitava sosiaali- ja terveyspalvelujen tiedonhallintaa koskevat säädökset.

2) Lisäksi 2 § 4 momentin tarkoittamasta asiakas- ja potilastietojen käsittelyn ja integraation sähköisten palveluiden käyttöönotosta kansallisiin sosiaali- ja terveydenhuollon rekistereihin ja tietojärjestelmiin tulisi laatia vaikutusanalyysi. Keskitetyt integraatiopalvelut voivat muodostaa tiedonsiirtoon yksittäisen pisteen, jonka häiriötilanteet vaikuttavat laajasti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen liikkuvuuteen.

3) Asetusluonnoksen 3 §: Yhteisen käyttäjä- ja käyttövaltuushallintapalvelun toteuttamisessa sosiaali- ja terveydenhuoltoon on huomioitava sosiaali- ja

terveydenhuollon käytönhallinnan kokonaisuus, johon sisältyy muun muassa määräyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden käyttövaltuuksien myöntämisen perusteista, vaatimuksia valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin (Kanta-palvelut) liittyvien organisaatioiden käyttäjähallinnalle ja liittyville järjestelmille, asiayhteyden ja suostumuksen tai kieltojen todentamiseen liittyviä valtakunnallisia vaatimuksia sekä erityisiä käytönseurannan ja lokipalvelujen vaatimuksia. Käyttövaltuuksien hallinnoinnissa sote- ja maakuntauudistus asettaa lisäksi merkittäviä haasteita sille, kuinka rekisterinpitäjänä toimivan palvelunjärjestäjän ja eri palveluntuottajien käyttövaltuuksien hallinta sovitetaan yhteen. Tämän lisäksi esimerkiksi useat sairaanhoitopiirit ovat jo aiemmin investoineet merkittävästi käyttäjä- ja käyttövaltuushallintapalvelujen kehittämiseen ja konsolidointiin, ja näillä investoinneilla on saavutettu toimivia ratkaisuja. Hyödynnettävien käyttövaltuushallinnan ratkaisujen on pystyttävä saumattomasti integroitumaan kokonaisuutena eri palveluntuottajien ja järjestäjien hyödyntämiin sovelluksiin, joista esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollossa (ja erityisesti erikoissairaanhoidossa) vain pieni osa on valtakunnallisesti toteutettuja tietojärjestelmiä. Mahdollisesti keskitettynä palveluna kaikille sektoreille toteutettavan käyttäjä- ja käyttövaltuushallintapalvelun on sovittava osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon käytönhallinnan laajempaa kansallista ja paikallista kokonaisuutta, mukaan lukien yksityisten palvelujentuottajien käyttämät ratkaisut.

4) Asetusluonnoksen 3 §: Järjestämisen työkalujen ja asiakkuudenhallinnan osalta on välttämätöntä, että sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa hyödynnettävät ratkaisut täyttävät sosiaali- ja terveyspalvelujen seurannan, ohjauksen ja johtamisen tarpeet sekä valtakunnallisesti että maakunnan tasolla, ja nojautuvat valtakunnallisesti yhdenmukaistettuihin sosiaali- ja terveydenhuollon koodistoihin ja tietorakenteisiin. Aihepiiri sisältää niin paljon sosiaali- ja terveysspesifejä indikaattoreita ja mittareita ja on niin mittava osa maakuntien toimintaa, että sen sote-spesifien seikkojen toteuttaminen edellyttää erityistä tämän sektorin tuntemusta. Tältä osin keskitettyjen palvelujen tarjoajaksi sopisi mahdollisesti Vimanaa paremmin SoteDigi.

5) Asetusluonnoksen 3 §: Asiakkuudenhallinta ja toiminnanohjaus ovat ydinominaisuuksia sote-palveluita henkilöasiakkaille toteuttavien palveluntuottajien ja palvelujen järjestäjien perustietojärjestelmissä (nk. ”ydinjärjestelmät”), joita uudistetaan tälläkin hetkellä merkittävässä määrin. Näiden toimintojen ulkoistaminen palveluntuottajien ”perustyövälineistä” ulkoiseen palvelukeskukseen tai ratkaisuihin, joissa ei pystytä huomioimaan sosiaali- ja terveyspalvelujen erityistarpeita, ei ole perusteltua.

6) Asetusluonnoksen 5 §:ssä mainittu mahdollisuus poiketa käyttövelvoitteesta perustellusta välttämättömästä syystä on tarpeellinen ja kannatettava. Jos esimerkiksi kansallisesti vahvistettujen vaatimusten toteuttaminen sosiaali- ja terveyspalveluissa eri sektoreita palvelevan yhteisen ratkaisun kautta ei ole toiminnallisesti mahdollista tai osoittautuisi epätaloudelliseksi vaihtoehdoksi, on oltava mahdollista hyödyntää myös muita ratkaisuja. Perustelumuistioon olisi hyvä täsmentää, että poikkeamat voivat olla myös pysyviä, silloin kun se on esimerkiksi valtakunnallisen ohjauksen kautta linjattu toiminnallisesti ja taloudellisesti mahdolliseksi.

7) Asetusluonnoksen 6 §:ssä palvelujen tuottamisen vaatimukset on kuvattu hyvin yleisellä tasolla. Asetettujen vaatimusten täyttymistä ei voi todentaa, eikä niiden noudattamatta jättämisestä ole säädetty seurauksia. Käyttövelvoitteen vuoksi palvelun käyttäjillä tulisi olla jokin keino reagoida, jos tuotetut palvelut eivät vastaa tarvetta tai palvelutaso on liian heikko.

Vammeljoki Hanna
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL